

Софія КІЛЬОВА,

здобувач вищої освіти
університету внутрішніх справ

Володимир ТИМОФЄЄВ,

старший викладач
кафедри вогневої підготовки

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН,

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

КАТУВАННЯ ТА НЕЛЮДСЬКЕ ПОВОДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Питання катувань та нелюдського поводження, на жаль, залишається актуальною проблемою в сучасному світі. З огляду на ратифіковані державами міжнародні договори, які забороняють катування та жорстоке поводження з людьми, все ж трапляються факти вчинення даних злочинів.

У регіональній міжнародній організації – Раді Європи функціонує судовий орган, який відіграє ключову роль у захисті прав людини, зокрема, у боротьбі з цими злочинами. Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) займає важливе місце у забезпеченні дотримання цього принципу на території держав-членів Ради Європи.

Відповідно до ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) вона є одним з фундаментальних положень міжнародного права прав людини. Вона встановлює абсолютну і беззастережну заборону катувань та інших видів жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Ця стаття відіграє ключову роль у забезпеченні поваги до людської гідності та захисту індивіда від будь-яких форм насильства з боку держави [1].

Кримінальна відповідальність за катування передбачена ст. 127 Кримінального кодексу України (далі – ККУ). Як зазначає дослідник Г. Телесницький, за ККУ України цей злочин може бути вчинений тільки шляхом дії, тоді як Конвенція ООН проти катувань уживає словосполучення «чи з їх мовчазної згоди», тобто орієнтує на те, що аналізоване посягання може вчинятися і шляхом бездіяльності [2].

Для політики Європейського Союзу щодо протидії катуванням також є характерним такий же підхід: «Європейська політика протидії катуванням

розглядає це явище як складну багатогранну проблему, яка може проявлятися в різних формах (від фізичних тортур до психологічного тиску) і може бути здійснена як державними, так і недержавними суб'єктами в різних соціальних контекстах, включаючи насильницькі зникнення та різні форми домашнього насильства».

Окрім катувань, у міжнародному та національному законодавстві забороняється також нелюдське поводження або покарання, яке принижує людську гідність. Аналізуючи поняття «нелюдське поводження», О. Орлова зазначає, що воно охоплює ширший спектр дій, ніж катування. Катування завжди передбачає навмисне завдання страждань з метою отримання інформації, покарання або інших цілей, тоді як нелюдське поводження може бути результатом як навмисних дій, так і системних проблем, що призводять до жорстокого поводження, і не обов'язково має конкретну мету [3].

Таким чином, діяльність Європейського суду з прав людини у боротьбі з катуваннями та нелюдським поводженням займає важливе місце у захисті прав людини. Практика Суду демонструє його готовність адаптуватися до нових викликів та забезпечувати ефективний захист прав потерпілих. Окрім того, для подальшого зміцнення захисту від катувань та нелюдського поводження необхідні спільні зусилля громадянського суспільства, держав, а також міжнародних організацій.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 01.12.2024 року).
2. Телесніцький Г. Н. Кримінальна відповідальність за катування: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Нац. акад. внутр. справ. К., 2013. 20 с.
3. Орлова О. О. Катування, нелюдське та таке поводження чи покарання, що принижує людську гідність: розмежування понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 62 – 65.